

TMMOB ÇMO

İTO

Çevre Hekim Der.

Tarım Orkam-Sen

TUZLA (ORHANLI BELDESİ) İLÇE SINIRLARI İÇERİSİNDE TOPRAĞA GÖMÜLMÜŞ TEHLİKELİ KİMYASALLAR İÇEREN VARİLLER İLE İLGİLİ ÇALIŞMA RAPORU

ÇALIŞMA KOMİSYONU

TMMOB ÇEVRE MÜHENDİSLERİ ODASI İSTANBUL ŞUBESİ

İSTANBUL TABİP ODASI

ÇEVRE İÇİN HEKİMLER DERNEĞİ

TARIM ORKAM-SEN İSTANBUL ŞUBESİ

2006

ÇALIŞMA KOMİSYONU ÜYELERİMİZ

Prof. Dr. İlhan TALINLI

TMMOB Çevre Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi
Bilim Danışmanlar Kurulu Başkanı

Ö. Eylem TUNCAELLI

TMMOB Çevre Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi
Yönetim Kurulu Başkanı

Derya KOÇOĞLU

TMMOB Çevre Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi
Yönetim Kurulu Sekreteri

Meltem ERDOĞDU BİLGİÇ

TMMOB Çevre Mühendisleri Odası
Denetleme Kurulu Üyesi

Dr. Seval ALKOY

İstanbul Tabip Odası Üyesi
Çevre İçin Hekimler Derneği Genel Sekreteri

Ceren TOSUN

TMMOB Çevre Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi

Mesut İŞSEVER

TMMOB Çevre Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi

Evin NAS

TMMOB Çevre Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi

Şenay ELHÜSEYNİ

Tarım Orkam-Sen İstanbul Şube Başkanı

Hüseyin UĞUR

TMMOB Çevre Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi

1. ORHANLI BELDESİ'NE AİT GENEL BİLGİLER

Orhanlı, İstanbul'da Tuzla ilçe sınırları içerisinde yer alan bir belde belediyesidir. Toprağa gömülmüş tehlikeli kimyasallar içeren variller, bu beldenin Mescit ve Bingöl mahallelerinin kuzeyinde yer alan boş arazide bulunmuştur.

Orhanlı Beldesi Bingöl Mahallesi'nde şebekeden verilen içme ve kullanma suyu bulunmamakta olup, Belediyece temin edilen tankerler vasıtası ile getirilen ve dağıtılan su kullanılmaktadır. Mescit Mahallesi'nde ise mevcut şebekeden temin edilen su kullanılmaktadır.

Bölgede atıksu kanalı bulunmakta olup Bıyıklı Deresine akmaktadır. Bıyıklı olarak anılan dere, daha yukarıdan gelen atıksuları ve yağmursuları da alarak; daha aşağılarda Karanfil dere ile birleşmekte, Değirmendere adını almakta ve Tuzla'yı kuzeyden güneye kat ederek batıya dönüp Güzelyalı bölgesinden Marmara Denizine akmaktadır.

Bu dere güzergâhının üst kotlarında ise sebze bahçeleri bulunmaktadır. Derenin taşması sonucunda veya dereden su pompajı yapılması halinde bu bahçeler tehlikeli kimyasal maddelerden etkilenebilirler.

İstanbul Kent Haritası

Tuzla pek çok sanayi tesisi ile kuşatılmış bir bölge olup, kirlilik önleme prensibi uygulanmadığı ve denetim mekanizması yaratılmadığı sürece çevre ve insan sağlığı sürekli risk altındadır.

Mevcut Durum

Tuzla Orhanlı sınırları içerisinde tehlikeli atıkların gömülü bulunduğu alan, çevredeki insanların sürekli etkileşimde olduğu bir bölgedir. Yöre halkı tarafından hayvan otlatma, ot toplama, şenlikler yapma ve çocukların oyun alanı olarak kullanılmıştır.

Arazide yapılan gözlemlerde varil gömme çalışmaları sırasında kazıcı kepçe, kamyonlar kullanıldığı belirlenmiştir. Yöre halkı ile yapılan görüşmelerde, bölgede araç giriş çıkışı ve çalışma olduğunu fark ettiklerini; ancak bunun yol açma faaliyeti olduğunu düşündüklerini ifade etmişlerdir. Tehlikeli atık gömme işlemlerinin birkaç günde veya birkaç seferde yapılması mümkün değildir. Bu nedenlerle bu olayın bölgedeki “idari sorumluların” gözünden kaçması düşündürücüdür.

Sanayi sektörünün çoğu çevresel sorumluluklarını “zorunlu oldukları durumda” yerine getirmektedirler. Üretim sektöründe zorunlu kalma durumu “denetlenme veya kapatılma korkusu” ile tanımlanabilir. Ne yazık ki bilinçli ve erdemli olarak çevresel sorumluluklarını yerine getirmeye çalışan sanayici yok denecek kadar azdır. Çevresine vereceği zararın doğrudan kendisine yansımaması, alacakları önlemlerin rakipleri tarafından alınmadığının bilinmesi umursamazlıklarının temel nedenidir. Yürürlükte olan yönetmeliklerin uygulama eksiklikleri ve kurumlar arasındaki kopukluk denetim mekanizmasının da işlevsiz olmasını beraberinde getirmektedir. Bunun en iyi örneği olarak, “Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği”ndeki bir tesisin kurulmadan önce CED izni alması gerekirken, CED izni olmaksızın Belediyeden yapı kullanım izni alması, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı’ndan kapasite raporu alması, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’ndan işletme belgesi alabilmesi gösterilebilir. Devlet kurumları Çevre Mevzuatına aykırı hareket ederek izin belgeleri düzenlemektedirler. Çevresel Etki Değerlendirmesi raporunun, kurulu/faaliyette olan bir tesise uygulanması anlamsızdır. Tesis faaliyette ise ancak mevcut durum tespit edilmeli ve gerekli yasal işlemler yapılmalıdır.

Tehlikeli Kimyasallar ve tehlikeli atıklar açısından sanayicinin ve çalışan personelin durumu:

Tehlikeli kimyasallar ile ticaret yapan (alım-satım depolama), üretim işlemlerinde hammadde olarak kullanan sanayiciler tehlikeli kimyasal maddelerin yaratacağı etkiler konusunda çok bilinçsiz durumdadır. Sanayiciler çalışma alanları ile ilgili sorumluluklarını öğrenmelidir. Muhasebeleri konusunda profesyonel uzmanlar ile çalıştıkları gibi çevre mevzuatı konusundaki sorumluluklarını yerine getirmek için de uzman kişilerle çalışma bilincini taşımalıdır.

İşverenler gibi, üretim süreçlerinde yer alan mühendisler ve diğer disiplinlerdeki idari ve teknik sorumlular, meslek etiği çerçevesinde iş yerindeki görevlerini yapmalıdırlar. Ayrıca uluslararası standartlara uygun sertifika veren kuruluşların da (ISO, CE vb.) bu duyarlılığı göstermesi gerekmektedir. Tehlikeli kimyasallarla çalışılan bir işyerindeki sorumlu mühendis, sorumluluk bilinci ile işyeri eksikliklerini belirlemeli ve işverenlerine bununla ilgili olanakların sağlanmasını talep etmelidir. İşyerindeki eksikliklere göz yummak ve uyarıda bulunmamak meslek etiğine aykırı olduğu gibi; olası olumsuzluklardan işveren kadar sorumlu olmayı beraberinde getirmektedir.

Tesislerde bulunan tüm kimyasal maddelerin her birinin mutlaka güvenlik bilgi formları olmalıdır. Üretimi yapılan ürünler içerisinde kimyasal maddelerin kullanım oranları dikkate alınarak ürünün tüm bilgilerini içeren güvenlik bilgi formları hazırlanmalıdır. Üretim sürecinde oluşabilecek tehlikeli kimyasalların, kontamine tehlikeli atık ambalajlarının ve geri dönüşümü sağlanabilecek ambalaj atıklarının bertaraf yöntemi belirlenmelidir.

Kullanılan kimyasalların tehlike sınıfları belirlenmeli ve bunlarla çalışan işçilere karşılaştıkları tehlikeler konusunda bilgi verilmelidir.

Her tesisin mutlaka tehlikeli atık deponi alanı yönetmeliklere uygun olarak yapılmalıdır.

Tesislerde atık minimizasyonuna dönük çalışmalar yapılmalıdır.

II. TUZLA ORHANLI ZİYARETİ (21 Nisan 2006, Cuma)

TMMOB Çevre Mühendisleri Odası tarafından oluşturulan inceleme komisyonu olarak Çevre Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi'nden Ö.Eylem TUNCAELLİ, Derya KOÇOĞLU, Ceren TOSUN, Meltem ERDOĞDU BİLGİÇ, Hüseyin UĞUR ve İstanbul Tabip Odası adına Dr.Seval ALKOY, bölgeye gitmişler; öncelikle yöre sakinleri ile görüşmüş ve ardından varillerin gömülü bulunduğu araziye ziyaret etmişlerdir.

Bölge, engebeli bir arazide sokaklardan ve kimi zaman de ev öbeklerinden oluşmaktadır. Toprağa gömülmüş olarak bulunan varillerin bulunduğu alana en yakın olan ve ziyaret edilen mahalleler: Mescit ve Bingöl mahalleleridir. Yöre sakinleri, bölgede 1000-2000 hanenin oturduğu ifade etmişlerdir. Mahalleler, varillerin bulunduğu alanın güney-doğusunda yer almaktadır. Toprağa gömülmüş olarak bulunan variller ise, bu mahallelere 1- 1,5 km. (kuş uçuşu) uzaklıktaki bir tepenin kuzey yamacında yer almaktaydı. Ziyaret esnasında mahallenin havasında ne olduğu ayırt edilemeyen bir koku hissedilmiştir.

Yöre halkı ile yapılan görüşmede edinilen bilgi ve izlenimler aşağıdadır:

-Sağlıklı bilgi alamamaktan yakınan halkın panik içinde ve sağlıkları konusunda kaygılı oldukları gözlenmiştir.

-Yerel yöneticilerin "olayın medyanın abartısı olduğu, tehlikeli atığın söz konusu bile olmadığı" şeklinde bilgi verdiği ifade edilmiştir.

-Sürekli olarak "baş ağrısı, boğaz ağrılarının" arttığı yönünde şikayetler dile getirilmiştir. Her türlü sağlık sorununu, varillerde bulunan toksik maddelere atfetme eğiliminin belirgin olduğu gözlenmiştir.

-Yerel yönetimin, evlerde kullanılan tehlikeli atık varillerini ziyaretin yapıldığı gün toplamakta olduğu görülmüştür. Mahallelerdeki evlerin hepsinde birden fazla sayıda varil olduğu gözlenmiştir. Bu varilleri para ile satın aldığını ifade eden halk:

*Varillerin bir kısmını Tuzla'daki deri sanayiden,

*Bir kısmını ise mahallede oturan ve firmadan atık dolu varilleri alıp, içini dereye boşalttıklarını itiraf eden kişilerden satın aldıklarını söylemişlerdir.

- Bölgede geçmişte su olmadığı için, satın aldıkları varilleri içme ve kullanma sularını depolama amaçlı kullandıkları, bazı hanelerin bu varillerde şeker ve un da depoladıkları ifade edilmiştir. Yine bahçe çiti olarak tehlikeli atık varillerinin düzleştirilip kullanılmakta olduğu gözlenmiş ve fotoğraflanmıştır.

-Belediyenin halka düzenli olarak yardım (yiyecek, kömür) yaptığı, bu olaylardan sonra yapılan basın açıklamalarına katılan hanelerin yardımlarının kesildiği ifade edilmiştir. Yöre sakinleri, resmi kurumlara ve kişilere (özellikle belediye ve muhtar) güvenlerini kaybettiklerini, tüm mahallelinin kaygılı olduğunu; ama belediyeden yapılan yardımların kesilmesi endişesi ile tepkilerini dile getiremediklerini ifade etmişlerdir.

-Ziyaretimiz esnasında evlerde kullanılan varilleri toplama amacıyla mahallede dolaşan mahalle muhtarı ile karşılaşmış ve ne yazık ki muhtar hoş bir tutum sergilememiştir.

-Yöre sakinleri, varillerin gömülü bulunduğu alanda belediyeye ait iş makinelerinin sürekli çalıştığını; sorduklarında kendilerine piknik alanı amaçlı düzenleme yapıldığının söylendiğini ifade etmişlerdir.

- Varilleri, Unifar'dan alıp bu bölgeye gömdüklerini itiraf eden ve bu nedenle göz altına alınıp; sonra serbest bırakılan kişilerin mahallede yaşadıkları ve belediye ile ilişki içinde olduklarını ifade etmişlerdir.

- Varillerin gömüldüğü alanda geçmişte şenlikler yapıldığı; bu alandan yemeklik otlar toplandığı söylenmiştir.

-Konuya dair bir panel yapılması talebi iletilmiştir.

-Halk, TTB'den sağlık taraması talebinde bulunmuştur.

Mahalledeki ziyaretin ardından varillerin gömülü olduğu alana gidilmiş; girişte jandarma kontrolünden geçilmiş, İl Çevre ve Orman Müdürlüğü'nün ve İZAYDAŞ'ın çadırlarından oluşan koordinasyon merkezine ulaşılmıştır. Varillerin bulunduğu alanın güvenlik bandı ile çevrildiği görülmüştür. Varillerin tepenin kuzey yamacında gömülü olduğu görülmüştür.

Çevre ve Orman İl Müdürü ile görüşüldükten sonra, komisyondan sadece üç üyenin varillerin çıkarıldığı alana gitmesine izin verilmiştir. Varillerin bulunduğu yere giden Ö. Eylem TUNCAELLİ, Meltem ERDOĞDU BİLGİÇ, Hüseyin UĞUR ve İl Müdürlüğü'nden bir çevre mühendisi alandan fotoğraflar çekmişlerdir. Varillerin çıkarıldığı alanda yoğun klor kokusu hissedilmiş ve arkadaşlarımız boğaz, göz yanması ve baş ağrısı şikâyetlerini dile getirmişlerdir.

Dedektörlerle 6 m derinliğe kadar tarama yapılmakta ve bulunan varillerde radyoaktivite ve toksisite ölçümleri yapılmaktadır. Varillerin üzerinde 2002-2003 yıllarına ait tarihler bulunmaktadır. Atıkların birden fazla kuruluşa ait olma olasılığı yüksektir. Çevre İl Müdürlüğü de bölgede yaptıkları çalışmalar sonrasında atıkların tek bir firmaya ait olmayabileceği düşüncesindedir.

21.04.2006 günü alanda Çevre ve Orman İl Müdürü'yle yapılan görüşmede İl Müdürü, Orhanlı'da dört ayrı yerde gömülü varil bulunduğunu; dere yatağında gömülü olanların çıkarıldığını; şimdi ikinci bölgenin temizlenmekte olduğunu; ilk bölgeden çıkarılan sekiz kamyon varilin ve toprağın İZAYDAŞ'a gönderildiğini söylemiştir. Çevre Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi'nin 14.04.2006 günlü konuya dair yazılı bilgi istemine yanıt verileceği, her varilden numune alındığı ve TÜBİTAK'a gönderildiği; analize giden numune sonuçlarının ÇMO ile paylaşılacağı İl Müdürü tarafından ifade edilmiştir. Boğaziçi Üniversitesi'nin de toprak kirliliğini araştırmak için Çevre İl Müdürlüğü'ne başvuruda bulunduğu öğrenilmiştir.

İl Müdürü ayrıca, İstanbul'da kayıtlı 12 bin sanayi tesisi olduğunu; kayıtsızlarla bu sayının 30 bini bulunduğunu; teknik eleman sayısının ise 80 olduğunu; kadronun denetim için yeterli olmadığını; bakanlık bütçesinin 30-40 trilyon olduğunu; bunun da bir alt geçidin ihale bedeline eşit olduğunu ifade etmiştir. İZAYDAŞ'ın % 25 kapasite ile çalıştığını, sanayiciler atıklarını göndermek isteyip de sırada bekletiliyor olmadıklarını da sözlerine eklemiştir. İZAYDAŞ'ın atıkların bertarafını nasıl yapacağını sorulması üzerine, yöntemi İZAYDAŞ'ın belirleyeceği bildirilmiştir.

İl Müdürü, varillere dair ihbarın basından geldiğini, basından öğrendiklerini ve ihbar üzerine hemen kazı yapıldığını söylemiştir. Çevre ve Orman Bakanı, ilk anda medyaya yaptığı açıklamalarda varillerin orada gömülü olduğunu bir aydan beri bildiklerini; failleri yakalamak için açıklamadıklarını beyan etmiştir. Orhanlı Belediye Başkanı ise medyaya varillerin 27 Mart 2006'da kendi elemanlarınca tespit edilmiş olduğunu ve yazı ile Tuzla Kaymakamlığı'na bildirdiklerini söylemiştir.

Yapılan farklı açıklamalardan anlaşılan tek bir doğru vardır: “Yetkililer bu varillerin orada olduğunu biliyorlardı”. Aydınliğa kavuşmayan kısım ise “Kim ne kadar zamandan beri biliyordu?” ve “failler belli olmadan” kim tarafından ve “neden” medyaya aktarıldı? Kamuya ve çevreye karşı suç işlenmişken tartışmalar “tehlikeli atık yakma tesislerinin olmayışı ve/veya azlığı” konusuna getirilmiş, failler (tehlikeli atığın sahibi kuruluşlar ve görevini ihmal etmiş idare) olayın mağdurları gibi davranmışlardır.

Yukarıdaki çelişkiye ek olarak Çevre ve Orman Bakanı, “insafsızlık” diye tanımladığı ve suç duyurusu edası ile dillendirdiği yöntemleri (derine enjeksiyon ve maden sahalarına sürekli depolama), Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliği taslağının 17. ve 18. maddelerine eklenmesini önermektedir. Bu yöntemlerin bakanlık tarafından hazırlanan yönetmelik taslağında yer alması tümüyle yanlış olduğu gibi, aynı zamanda da suça teşvik niteliği taşımaktadır.

III. ÇEVRE ve HALK SAĞLIĞI ÜZERİNDEKİ OLASI ETKİLER

Çevrede doğal olarak bulunmayan, tümüyle insanlar tarafından üretilmiş tehlikeli kimyasallar, üretimleri/kullanımları sırasında ve/veya sonrasında çevreye (doğal çevre veya işyeri ortamı) yayılırlar. Buldukları çevrede havaya, toprağa ve sulara karışırlar. Bu ortamlardaki konsantrasyonlarını, çevreye salınan miktarın (doz) yanı sıra, her birinin bozunma/parçalanma hızı belirlemektedir.

Tehlikeli kimyasallara, bu bileşiklerle bulaşmış havayı soluyarak, yiyecekleri yiyerek, sıvıları içerek veya cilt teması yoluyla maruz kalınabilir. Yani insan vücudunda tehlikeli kimyasallarla ilk karşılaşan akciğerler, sindirim sistemi ve deridir. Kan dolaşımı yoluyla diğer organ ve dokulara ulaşan kimyasalların bir bölümü, bir süre sonra idrar veya dışkı yoluyla vücut dışına atılmakta; geri kalan bölümü uzun yıllar vücutta kalabilmekte; çok yavaş parçalanarak, parçalanma ürünleri vücut dışına atılmaktadır. Gerek ilk alındığı sırada, gerek vücutta kaldığı süre boyunca sağlık için zararlı etkilere (sonuçlara) neden olmaktadır.

Tehlikeli kimyasallara maruz kalındığında zararlı etkilerin ortaya çıkışını bu bileşiklere hangi dozda, ne kadar süre ve nasıl maruz kalındığı belirler. Bir canlının maruz kaldığı tehlikeli kimyasal düzeyi ne kadar yüksek ise, sağlık etkilerinin ortaya çıkma riski de o kadar yüksektir ve sağlık etkileri de o ölçüde ciddi olabilmektedir. Kısa sürede ve yüksek dozda tehlikeli kimyasallara maruz kalmak zehirlenme tablosu ve ölümcül sonuçlar ortaya çıkarabilirken; daha uzun sürede ve daha düşük dozda maruz kalmak, başta sinir sistemi, üreme sistemi, bağışıklık sistemi olmak üzere kronik sağlık etkilerine yol açabilmektedir. Ayrıca, bu maddelerin bir kısmı değişik derecelerde “kanserojen” olarak kabul edilmektedir. Tehlikeli kimyasalların zararlı sağlık etkilerinin ortaya çıkışını, maruz kalınan doz ve süre dışında yaş, cinsiyet, beslenme tarzı, ailevi özellikler, yaşam tarzı ve mevcut sağlık durumu da etkilemektedir.

Tehlikeli kimyasalların sağlık etkilerini inceleyen çalışmalar, çoğu kez zehirlenme olgularında veya çalışanlarda yürütülmüştür. Toplumun genelinde yürütülen çalışmalar daha sınırlı sayıda ve kapsamdadır. Ayrıca, araştırmalar sırasında çoğu kez “tek” bileşik çalışıldığı için, aynı anda bir çok zararlı kimyasalın etkisine maruz kalmanın sağlık etkileri yeterince çalışılmamıştır. Bu nedenle tehlikeli kimyasalların çoğunun insanlar üzerindeki sağlık etkilerine dair bilgiler de sınırlıdır.

Tehlikeli kimyasalların zararlı sağlık etkileri açısından tüm insanlar risk altındadır. Ancak hamile kadınlar, bebekler, çocuklar ve çalışanlar özellikli risk gruplarını oluşturmaktadır.

İnsanların, tehlikeli kimyasalların bazılarına maruz kalıp kalmadığı, bu kişilerin vucudundan alınan kan, idrar, dışkı, anne sütü ve yağ dokusu gibi örneklerde yapılan laboratuvar incelemeleri ile tespit edilebilir. Ancak bu testler, özel ekipmanla donatılmış laboratuvarlarda yapılabildiği için, rutin olarak kullanılamamaktadır. Ayrıca, bu kimyasallar tespit edilse bile, çoğu kez ne zaman maruz kalındığını ve zararlı sağlık etkilerinin ortaya çıkıp çıkmayacağını veya ne derece ciddi sonuçlara yola açabileceğini söylemek mümkün değildir.

Bu genel bilgiler, tehlikeli kimyasalların hemen hemen tümü için geçerli olsa da, sağlık etkileri yönünden her birinin farklı özellikleri ve davranışları söz konusudur.

Yeryüzünün her köşesinde var olabilen bu kimyasal zehirlerin insan sağlığı ve evre üzerindeki zararlı etkilerini azaltmak/yok etmek için çeşitli önlemler almak mümkündür.

Bireysel olarak korunmak üzere;

- Üretim sırasında işçiler için işveren ve bireysel olarak işçilerin alacağı koruyucu nlemler;
- Bu bileşiklerle bulaşmış et, sütü ve kümes hayvanlarının yenmemesi;
- Bulaşık sular dan yakalanmış su ürünlerinin yenmemesi ve yemek üzere olabildiğince küçük balıkların tercih edilmesi;
- Tehlikeli madde/atık depolama alanlarından uzakta yaşamak; bu civardaki toprak ve su ile temas etmemek (zellikle çocukların korunması); bu çevredeki besinleri yememek ve suları içmemek;
- Yıkabilir besin maddelerinin yıkanması;
- Olası bir temas söz konusu ise kişilerin ellerini iyice yıkaması gibi önlemler elbette ki belirli ölçülerde yararlıdır.

Ancak sağlık için zararlı etkileri yukarıda vurgulanan bu tehlikeli kimyasallardan korunmak için alınacak bireysel önlemlerin etkisi ne yazık ki son derece kısıtlıdır. Yaşayan tüm canlılar için alınacak asıl koruyucu önlemler, evre ve insan sağlığı üzerindeki etkileri yeterince alışılp; güvenli olduğu kanıtlanmayan yeni kimyasal maddelerin üretilmemesi; evre ve insan sağlığı için zararlı olanların kullanımının durdurulması/yasaklanması ve mevcut tehlikeli kimyasalların, evre ve insan için zararlı olmayacak (yeni zararlı maddeler üretmeyecek) Şekilde yok edilmesidir.

- Tuzla Orhanlı'daki Durumun Halk Sağlığı Açısından Değerlendirmesi:

- *Yöre sakinleri variller bulduktan sonra boğaz ağrısı, ateş yakınmalarının arttığını ifade ediyorlar.* Bu yakınmalar, mevsimsel olarak artış gösteren solunum yolu enfeksiyonları nedeni ile olabilir. Varillerin içindeki kimyasalların, rüzgar etkisi ile yerleşim yerine ulaşması ve insanların boğazında tahriş/yanma hissetmeleri de olası; ancak ateş yksekliliğini bu kimyasallarla açıklamak mümkün değildir.
- *Bir yıldır çocuklarda baş ağrısı, midede kasılması ve ishal olduğunu belirtiyorlar.* Toprağa bulaştığı ifade edilmekle birlikte, havaya ve/veya suya karışılp karışmadığı bilinmiyor. Bu çevrede yaşayan insanların, bu maddeye ya da maddelere, maruz kalıp kalmadığını da bilmiyoruz. Bu nedenle, mevcut yakınmaları bu varillerle ilişkilendirmek Şu an için olanaksız.
- *Muhtar, sağlık taraması baőladıđını söylemiő; ancak vatandaő böyle bir uygulama görmemiő ve güven duymuyor. Bu nedenle TTB'nin sağlık taraması yapmasını istiyorlar.* Yapılacak bir sağlık taramasının bu durumda bir yararı olmaz. Çünkü kısa sürede yüksek doz toksik maddeye maruz kalındığında akut zehirlenme tablosu ortaya çıkar. Bu genellikle acil/ölümcül bir tablodur ki böyle bir olaydan söz edilmemektedir. Düşük dozda uzun süreli maruz kalındığında ise kronik etkiler ve/veya kanserler ortaya çıkar; ki bunların gözlenebilmesi için daha uzun süre (yıllar) gerekir.
- *TÜBİTAK tarafından gömülen varillerden alınan numune analiz sonuçları kamuoyu ve bilimsel çevrelere açıklanmalıdır. Ancak bundan sonra, bu maddelerin olası sağlık etkilerinin irdelenmesi mümkün olabilecektir.*

IV. YASAL MEVZUAT

Konuyla ilgili yasal mevzuat:

- Basel Sözleşmesi
- T.C. Anayasası, 7 Kasım1982-17863
- Türk Ceza Kanunu
- Çevre Kanunu 2872, 13 Ağustos 1983-18132 (REV: 26/04/2006 5491
- Tehlikeli Atıkların Kontrol Yönetmeliği, 27 Ağustos 1995– 22387
- Çevre Denetimi Yönetmeliği – 05 Ocak 2002 – 24631
- Yeraltı Suları Hakkında Kanun, 16 Aralık 1960-10688
- Çevresel Etki Değerlendirme Yönetmeliği, 16 aralık 2003-25318
- Tehlikeli Kimyasallar Yönetmeliği, 11 Temmuz 1993-21634
- Toprak Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği , 31.05.
- Çevrenin Korunması Yönünden Kontrol Altında Tutulan Madde ve Atıklara İlişkin Tebliği, (Dış Ticaret Standardizasyon 2006/3), 31Aralık 2004-26040
- Çevrenin Korunması Yönünden Kontrol Altında Tutulan Kimyasallara İlişkin Tebliği(Dış Ticarete Standardizasyon: 2006/6) 31Aralık 2004-26040
- Çevre Ve Orman Bakanlığı Teşkilât Ve Görevleri Hakkında Kanun 4856, 08 Mayıs 2003 –25102
- 2872 Sayılı Çevre Kanunu Uyarınca Verilecek İdari Para Cezalarına İlişkin Genelge, (2006/2)
- Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliği, 31 Aralık 2004-25687

V. YÖNETSEL VE TEKNİK ÇÖZÜMLER

Tehlikeli atıkların yönetimi her ülkeye ait çevre politikaları ve uluslararası sözleşmelerle bağlantılı olarak “beşikten mezara kadar kontrol” kapsamında aşağıdaki kademeleri içermelidir:

- 1) Tehlikeli atığın tanımlanması
- 2) Tehlikeli atığın saptanması
- 3) Tehlikeli atık listelerinin oluşturulması ve yasal çerçevenin uygulanması
- 4) Arıtma-Depolama-Uzaklaştırma (T/S/D) faaliyetlerinin belirlenmesidir.

Bu dört temel adım, atığın tehlikelilik kavramını tanımlayan kriterleri ortaya koyarak bunların saptanmasını, envanterlerinin çıkartılmasını, sınırlar ötesi taşınımını, manifestolarını, potansiyel riskleri üçlü sorumluluk dahilinde üretildiği andan nihai uzaklaştırmaya kadar bir sistematik olarak takip edilmelidir. Aynı sistematik herhangi bir tehlikeli atık için bunu üretildiği yerde (in-site) veya kurulu herhangi bir tehlikeli atık işleme alanında (on-site) gerçekleştirebilir.

Yönetim ve kontrol mekanizmasında atığın miktarı, kompozisyonu, tehlike kriterleri, birleşik risk potansiyeli (parlayıcılık, korozyon, kanserojenlik, reaktivite vb.) gibi faktörler gözönüne alınarak en uygun ve ekonomik uzaklaştırma yöntemi tespit edilir. Bu durum yerinde bir müdahale için gerekli iken, kurulu alanda bu sistematığe ait her türlü imkan mevcut olmalıdır. İzmit'te kurulu İZAYDAŞ, bahsedilen çözüm için bir çare değildir. Çünkü İZAYDAŞ entegre bir çevre tesisi olarak kurulmasına rağmen bir tehlikeli atık alanının içermesi gereken sistematığı içermemektedir. Tesiste bir yakma kamarasının olması, bunun tehlikeli atıklar için olduğu anlamına gelmez. Ayrıca tehlikeli atıkların yönetiminde yakma nihai bir çözüm de değildir, tavsiye edilmez ve her tehlikeli atık yakılmaz. İZAYDAŞ' da tehlikeli katı atıkların uzaklaştırılması esaslarındaki sistematığe uygun yeniden yapılanma ile her türlü imkanın sağlanması ve mutlaka yakılması gereken maddelere ait bir tespit belirlenerek uygulamaya konulması ile İZAYDAŞ yakma ünitesinden kaynaklanan canlı yaşamını etkileyen kimyasalların da bertarafına ait önlemlerin alınması gereklidir.

Arıtma, depolama ve uzaklaştırma, yönetim biçiminin bütünsel işlevleridir ve arıtmanın teknolojileri atığın formuna, miktarına, tehlike kriterlerine göre pratik olan yöntemle yapılır. Depolama bu işlem için geçici, uzaklaştırma ise nihai tamamlayıcı işlevlerdir. Bu nedenlerle

tehlikeli madde giriş, kullanım, ürüne dönüşüm ve atığa dönüşüm kontrolü ile başlayan bir bütünsel yaklaşım içinde nihai uzaklaştırmaya kadar olan bir süreç göz önüne alınmalıdır.

Tuzla'daki olayda atıklar variller içindeki herhangi bir veya birkaç tehlikeli maddenin kalıntıları veya bir atık bütünüünün ambalajı halindedir. Burada bilinen ve kullanılan 63 bin adet tehlikeli madde var iken, bir varilin içindeki maddenin onu bütünüyle tehlikeli atık yapan özelliği fenol veya metilen klorür içermesi değil, bütünüyle bu atığın zehirli, korozif, parlayıcı, reaktif, uzun vadede kanserojen, kirletici tehlike kriterlerine sahip olmasıyla değerlendirilmelidir. Dolayısıyla tehlikeli atığın analizi bu kriterleri ortaya koymak ve bu kriterlere göre uygun uzaklaştırma yöntemleri oluşturabilmektir.

1-Örneğin bu tür bir varil ambalajıyla veya plastik bidonda hammadde kullanan bir üretici atığa dönüşen bu ambalajını tehlikeli atık olarak tanımlayıp, plakası, manifestosu ve transfer edecekse taşınım tedbirleriyle tehlikeli atık işleme alanına gönderecek,

2-İkinci seçenek olarak, ürettiği atıkları aynı yönetim biçimi içinde yerinde işlemek üzere varil içindeki sıvı kısmı herhangi bir çimento gibi bir bağlayıcı ile solidifiye ederek jeolojik kontrollü bir alana gömecek,

3-Varil içeriğini uygun bir çözücüyle yıkayarak elde edilen sıvı kısmı zehirliyse detoksifiye etmek suretiyle arıtma sisteminde arıtmalı, varil kısmını geri dönüşüme veya tekrar kullanıma döndürecektir.

Genel olarak yukarıda anlatılan ve özel olarak örneği verilen bu yönetim biçimlerinin tehlikeli atıkların yönetiminin bilimsel şekli olmasına karşın Türkiye'de şu anda mevcut bulunan 1993 tarihli "Tehlikeli ve Zararlı Kimyasal Maddelerin Kontrolü" ile 1995 tarihli "Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmelikleri"nin hiçbir maddesi yaptırımcı ve uygulanabilir çözüm getirmemektedir. Cezaların arttırılması da çözüm değildir. Her yönetmeliğin amacında olduğu gibi esas olan ceza vermek değil, uygulanabilir, bilimsel yöntemleri sunabilen caydırıcılıktır. Türkiye bu bilimsel düşüncelerle konu ile ilgili yönetmeliklerini yeni baştan düzenleyerek çözüme ulaşmak için uygun çevre koşullarına sahip tehlikeli atık işleme sahalarını inşa ederek, sorumlu kuruluşlarla denetleyerek ve üniversiteler ve meslek odaları ile tehlikeli atık üreten kuruluşları firma içi eğitim, seminer ve panellerle bilgilendirerek bu sorunu çözmelidir.

VI. SONUÇ

Tehlikeli atıkların kontrolsüzce çevreye atılması ve bunlara göz yumulması hepimizin kişilik haklarına doğrudan bir saldırıdır. Başta çevre sağlığı konusunda bütçe ayırmayan hükümet olmak üzere, vahşi çöp deponi alanı oluşturan belediyeler, tehlikeli atıklarını doğaya veren sanayiciler en temel hakkımız olan sağlıklı bir çevrede yaşam hakkımızı elimizden almaktadırlar.

Dünyamızda her yıl yüzlerce kimyasal madde üretilip, mevcut olan on binlercesine eklenmektedir. Kimyasalların yanı sıra, genellikle sanayide kullanılan ağır metaller ve nükleer maddelerden oluşan “Tehlikeli Atıklar”, başta insanlar olmak üzere, yeryüzündeki canlı yaşamının bugününü ve yarınlarını tehdit eden bir sorun haline gelmiştir.

Tehlikeli atıklar, tüm Dünya ülkelerinin ortak sorunu gibi görünse de, gelişmiş ülkelere ait atıkların, gelişmekte olan ülkelere açık ya da gizli bir şekilde atılması ile giderek artan bir oranda gelişmekte olan ülkelerin sorunu haline gelmektedir.

Samsun’da karaya vuran ve Sinop’ta depolanan tehlikeli kimyasallar içeren İtalyan varilleri, İskenderun açıklarında batan Krom VI’dan zengin termik santral külü içeren Ulla gemisi, İkitelli’de hurdalığa atılmış olan nükleer atıklar göstermektedir ki: **“Ülkemiz bir tehlikeli atık çöplüğü haline getirilmeye çalışılmaktadır.”** Son olarak Tuzla Orhanlı’da gömülmüş olarak bulunan variller, bu tehlikenin yanı başımızda olduğunun canlı örneğidir. Olayların sürekli tekrar eder olması, faillerden çok olayın gerçekleşmesine izin veren ve/veya farkında olmayan kurum ve kuruluşların sorumsuzluğunu göstermektedir. Hemen ardından yapılan Çevre Kanunu’ndaki değişiklik; yönetim ve uygulamadan sorumlu idarenin, nasıl bir aymazlık içerisinde olduğunu net olarak göstermiştir.

Ayrıca sanayi tesisleri ile insanların yaşam alanlarının içi içe oluşu (sanayi tesislerinin yerleşim yerlerinin uzağına kaydırılmayışı), buralarda yaşayan insanların sağlığını sürekli tehdit etmektedir.

İstanbul ilinde kayıtlı 12 bin, kayıtsızlarla birlikte 30 bin sanayi tesisi olduğu ve bunların 1–2 milyon ton tehlikeli atık ürettiği bildirilmektedir. Bu atıkların nerede ve nasıl depolandığı; nerede

ve nasıl bertaraf edildiği ise bilinmemektedir. Bu tesisleri denetlemekle yükümlü olan kurum, eleman ve ekipman yetersizliği nedeniyle, denetim işlevini yerine getiremediğini itiraf etmektedir.

Kayıtlı veya kayıtsız bunca sanayi tesisinin, yaşam alanlarının bu kadar içinde yer aldığı ve milyon ton düzeyinde tehlikeli atık ürettiği bu kentte, Tuzla Orhanlı'da bu varillerin bulunması şaşırtıcı değildir. Ayrıca bu varilleri hangi firmanın gömdüğü ve içinde hangi tehlikeli kimyasal(lar)ın olduğu da tek başına önemli değildir. Asıl önemli olan giderek büyümekte olan Tehlikeli Atıklar Sorununun kendisi ve bu sorunun nasıl yönetildiğidir.

Tehlikeli atıklar, ülkemiz için çok boyutlu bir sorundur. Sorunun çözümü de, konunun tüm boyutları ile ele alınmasından geçmektedir. Bu boyutları:

Sanayi tesislerinin kentsel yaşam alanları ile içi içe oluşu;

Kayıt dışı pek çok sanayi tesisinin varlığı;

Sanayi tesislilerinin pek çoğunun temiz üretim, atık minimizasyonu, uygun depolama ve taşıma kurallarına uygun davranmayışı;

Atıkların bertarafında, çevre ve insan dostu yöntemlerin kullanılmayışı (Atıkların yakılarak bertarafı çevre ve insan dostu değildir.)

Denetimin yeterli olmayışı olarak sıralayabiliriz.

Yani sorun temelde yönetimle ilgilidir. Özellikle de ülkemizdeki çevreye dönük mevcut yasal düzenlemelerin temelini oluşturan “Kirleten Öder İlkesi” ile ilgilidir. Oysa kirletlenmenin bedelini kirletenlerin değil, kirletlenmeden rant elde etmediği gibi, hiçbir sorumluluğu olmayan toplumun ödediğini canlı örneklerle görmekteyiz. Bu nedenle “kirleten öder ilkesi” ne önleyicidir, ne de caydırıcı... Bunun yerine yaşama geçirilmesi gereken yaklaşım “önlem ilkesi/temkinli yaklaşım”dır.

Bir başka tehlikeli yaklaşım, atıkların yakılarak bertaraf edilmesidir. Atıkların yakılması sırasında açığa çıkan Dioksinler ve Furanlar, bertaraf edilmek istenen kimyasallardan çok daha tehlikelidir ve Türkiye'nin de imzaladığı, ancak TBMM tarafından henüz onaylanmadığı için

yürürlüğe giremeyen “Stockholm Konvansiyonu” ile yasaklanan/ileri derecede kısıtlanan yeryüzündeki en tehlikeli on iki kimyasaldan ikisidir. Bu nedenle atıkların yakılarak bertaraf edilmesi yerine:

Temiz üretimin benimsenmesi;

Atıkların dönüştürme vb. yöntemlerle minimizasyonu;

Atıkların çevre ve insan dostu yöntemlerle bertaraf edilmesi;

Bertaraf edilene kadar, çevre ve insan için zararsız şekilde depolanması yoluna gidilmelidir.

Bunların da öncesinde, “çevre ve insan üzerindeki etkileri yeterince çalışılıp, güvenli olduğu kanıtlanmış kimyasalların üretimine izin verilmesi; çevre ve insan sağlığı için zararlı olanların üretiminin ve kullanımının durdurulması/yasaklanması; mevcut tehlikeli kimyasalların çevre ve insan için zararlı olmayacak (yeni zararlı/tehlikeli maddeler üretmeyecek) şekilde yok edilmesi” temel yaklaşım olarak benimsenmelidir.

Özet olarak tehlikeli atıklar konusundaki yaklaşımız ve önerilerimiz şöyledir:

Yurtdışından ülkemize atık girmesi önlenmelidir.

Yerli sanayi atıkları “Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliği”nde yer alan şartlara uygun depolama alanlarında tutulmalıdır.

Mevcut tehlikeli atık depolama alanlarındaki maddeler, insan sağlığı ve çevre için yeni tehlikeli maddeler oluşturmayacak şekilde bertaraf edilmelidir.

Atıkların bertaraf edilmesinde yakma yönteminden vazgeçilmeli; İZAYDAŞ’ın atık yakma üniteleri kapatılmalı ve yeni atık yakma tesisleri açılmamalıdır.

Tehlikeli atıklar, uluslararası standartlara uygun depolarda tutulmalı; tehlikeli atık miktarını düşürecek geri kazanım projelerine ağırlık verilmeli; insan sağlığı ve çevre için zararlı, tehlikeli maddeler üretmeyen alternatif bertaraf yöntemleri kullanılmalıdır.

“Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliği”nde gerekli değişikliklere gidilerek, özellikle yeraltı su kaynaklarını kirlenme riski ile karşı karşıya bırakan derine enjeksiyon ve eski maden ocaklarına terk yöntemi asla kullanılmamalıdır.

Önlem ilkesi, yaşama geçirilmelidir. Bugün zararını bilmediğimiz maddelerin gelecekte zararlı etkileri ortaya çıkabilir. Bu nedenle olası zararlı etkilerine karşı tüm sanayi atıklarına şimdiden temkinli yaklaşmalıdır.

2001 yılında imzalanan; en tehlikeli kimyasalların üretimi, satışı ve kullanımını durduran ve ülkemizin de imzaladığı Stockholm Konvansiyonu TBMM tarafından onaylanarak uygulamaya geçirilmelidir.

Çevre ve Orman Bakanlığı, Tuzla Orhanlı olayında; yukarıda belirtilen Yasa ve Yönetmelikler çerçevesinde objektif olarak suçlu bulunduğu kurum, kuruluş, firma ve kişiler hakkında, elindeki kanıtlar (Analiz raporları, ifadeler) doğrultusunda suç duyurusunda bulunabilir veya gerekli cezalara çarptırabilecek iken, bu süreçleri işletmeyerek, ikinci kez görevi ihmal suçu işlemiştir.

Yaşanan olaylar, çevre yönetiminin ülkemizde gerçekleştirilmediğini göstermektedir. Öncelikle bir çevre politikası tanımlanmalı, yasa, yönetmelik vb yasal mevzuat bu politika çerçevesinde hazırlanmalı ve uygulanmalıdır. Yasal mevzuat, çevrenin kirletilmesine devam etmeye yol açacak süre uzatmaları içermemelidir.

Çevre, bütçesi ve konuya hakim yeterli kadrosu ile ve tek bir bakanlık tarafından, çevre ve insan sağlığı ekseninde yönetilmelidir.

EK: İLGİLİ YASAL MEVZUAT

- Basel Sözleşmesi
- T.C. Anayasası, 7 Kasım 1982-17863
- Türk Ceza Kanunu
- Çevre Kanunu 2872, 13 Ağustos 1983-18132 (REV: 26/04/2006 5491)
- Tehlikeli Atıkların Kontrol Yönetmeliği, 27 Ağustos 1995– 22387
- Çevre Denetimi Yönetmeliği – 05 Ocak 2002 – 24631
- Yeraltı Suları Hakkında Kanun, 16 Aralık 1960-10688
- Çevresel Etki Değerlendirme Yönetmeliği, 16 Aralık 2003-25318
- Tehlikeli Kimyasallar Yönetmeliği, 11 Temmuz 1993-21634
- Toprak Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği ,
- Çevrenin Korunması Yönünden Kontrol Altında Tutulan Madde ve Atıklara İlişkin Tebliği, (Dış Ticaret Standardizasyon 2006/3), 31 Aralık 2004-26040
- Çevrenin Korunması Yönünden Kontrol Altında Tutulan Kimyasallara İlişkin Tebliği(Dış Ticarete Standardizasyon: 2006/6) 31 Aralık 2004-26040
- Çevre Ve Orman Bakanlığı Teşkilât Ve Görevleri Hakkında Kanun 4856, 08 Mayıs 2003 –25102

- 2872 Sayılı Çevre Kanunu Uyarınca Verilecek İdari Para Cezalarına İlişkin Genelge, (2006/2)
- Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliği, 31 Aralık 2004-25687

1. T.C. Anayasası İlgili Maddeleri

V. Devletin temel amaç ve görevleri

MADDE 5. – Devletin temel amaç ve görevleri, Türk Milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.

A. Sağlık hizmetleri ve çevrenin korunması

MADDE 56. – Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir.

Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir.

Devlet, herkesin hayatını, beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamak; insan ve madde gücünde tasarruf ve verimi artırarak, işbirliğini gerçekleştirmek amacıyla sağlık kuruluşlarını tek elden planlayıp hizmet vermesini düzenler.

Devlet, bu görevini kamu ve özel kesimlerdeki sağlık ve sosyal kurumlarından yararlanarak, onları denetleyerek yerine getirir.

Sağlık hizmetlerinin yaygın bir şekilde yerine getirilmesi için kanunla genel sağlık sigortası kurulabilir.

2. TCK İlgili Maddeleri

İKİNCİ BÖLÜM

Çevreye Karşı Suçlar

Çevrenin kasten kirletilmesi

Madde 181 - (1) İlgili kanunlarla belirlenen teknik usullere aykırı olarak ve çevreye zarar verecek şekilde, atık veya artıkları toprağa, suya veya havaya kasten veren kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Atık veya artıkları izinsiz olarak ülkeye sokan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3) Atık veya artıkların toprakta, suda veya havada kalıcı özellik göstermesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza iki katı kadar artırılır.

(4) Bir ve ikinci fıkralarda tanımlanan fiillerin, insan veya hayvanlar açısından tedavisi zor hastalıkların ortaya çıkmasına, üreme yeteneğinin körelmesine, hayvanların veya bitkilerin doğal özelliklerini değiştirmeye neden olabilecek niteliklere sahip olan atık veya artıklarla ilgili olarak işlenmesi hâlinde, beş yıldan az olmamak üzere hapis cezasına ve bin güne kadar adli para cezasına hükmolunur.

(5) Bu maddenin iki, üç ve dördüncü fıkrasındaki fiillerden dolayı tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Kamunun Sağlığına Karşı Suçlar

Zehirli madde katma

Madde 185 - (1) İçilecek sulara veya yenilecek veya içilecek veya kullanılacak veya tüketilecek her çeşit besin veya şeylere zehir katarak veya başka suretlerle bunları bozarak kişilerin hayatını ve sağlığını tehlikeye düşüren kimseye iki yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası verilir.

(2) Yukarıdaki fıkrada belirtilen fiillerin dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı olarak işlenmesi hâlinde, üç aydan bir yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

3. Çevre Kanunu

"MADDE 2- Bu Kanunda geçen terimlerden;

Tehlikeli atık: Fiziksel, kimyasal ve/veya biyolojik yönden olumsuz etki yaparak ekolojik denge ile insan ve diğer canlıların doğal yapılarının bozulmasına neden olan atıklar ve bu atıklarla kirlenmiş maddeleri,

Tehlikeli kimyasallar: Fiziksel, kimyasal ve/veya biyolojik yönden olumsuz etki yaparak ekolojik denge ile insan ve diğer canlıların doğal yapılarının bozulmasına neden olan her türlü kimyasal madde ve ürünleri,

MADDE 3- 2872 sayılı Kanunun 3 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"MADDE 3- Çevrenin korunmasına, iyileştirilmesine ve kirliliğinin önlenmesine ilişkin genel ilkeler şunlardır:

a) Başta idare, meslek odaları, birlikler ve sivil toplum kuruluşları olmak üzere herkes, çevrenin korunması ve kirliliğin önlenmesi ile görevli olup bu konuda alınacak tedbirlere ve belirlenen esaslara uymakla yükümlüdürler.

MADDE 8- 2872 sayılı Kanunun 11 inci maddesi başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"İzin alma, arıtma ve bertaraf etme yükümlülüğü

MADDE 11- Üretim, tüketim ve hizmet faaliyetleri sonucunda oluşan atıklarını alıcı ortamlara doğrudan veya dolaylı vermeleri uygun görülmeyen tesis ve işletmeler ile yerleşim birimleri atıklarını yönetmeliklerde belirlenen standart ve yöntemlere uygun olarak arıtmak ve bertaraf etmekle veya ettirmekle ve öngörülen izinleri almakla yükümlüdürler.

Atık üreticileri uygun metot ve teknolojiler ile atıklarını en az düzeye düşürecek tedbirleri almak zorundadırlar.

Atıkların üretiminin ve zararlarının önlenmesi veya azaltılması ile atıkların geri kazanılması ve geri kazanılabilen atıkların kaynağında ayrı toplanması esastır. Atık yönetim plânlarının hazırlanmasına ilişkin esaslar, Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

Geri kazanım imkânı olmayan atıklar, yönetmeliklerle belirlenen uygun yöntemlerle bertaraf edilir.

MADDE 10- 2872 sayılı Kanunun 13 üncü maddesi başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Tehlikeli kimyasallar ve atıklar

MADDE 13- Tehlikeli kimyasalların belirlenmesi, üretimi, ithalatı, atık konumuna gelinceye kadar geçen süreçte kullanım alanları ve miktarları, etiketlenmesi, ambalajlanması, sınıflandırılması, depolanması, risk değerlendirilmesi, taşınması ile ihracatına ilişkin usûl ve esaslar ilgili kurum ve kuruluşların görüşleri alınarak Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

Yönetmelik hükümlerine aykırı olarak piyasaya sürüldüğü tespit edilen tehlikeli kimyasallar ile bu kimyasalları içeren eşya, bunları satış ve kullanım amacıyla piyasaya süren kurum, kuruluş ve işletmelere toplattırılır ve imha ettirilir. Nakil ve imha için gereken masraflar ilgililerince karşılanır. Bu yükümlülüğün yerine getirilmemesi halinde bu masraflar, ilgili kurum, kuruluş ve işletmelerden 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre tahsil edilir.

Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı bazı yakıtların, maddelerin, atıkların, tehlikeli kimyasallar ile bu kimyasalları içeren eşyaların ithalini, Bakanlığın görüşünü alarak yasaklayabilir veya kontrole tâbi tutabilir.

Tehlikeli atıkların ithalatı yasaktır.

Tehlikeli atıkların tanımı ile tehlikeli atıkların oluşum aşamasından itibaren toplanması, ayrılması, geçici ve ara depolanması, geri kazanılması, yeniden kullanılması, taşınması, bertarafı, bertaraf sonrası kontrolü, ihracatı, transit geçişi, ambalajlanması, etiketlenmesi, denetimi ve atık yönetim plânlarının hazırlanması ile ilgili usûl ve esaslar Bakanlıkça yayımlanacak yönetmelikle belirlenir.

Tehlikeli kimyasalların üretimi, satışı, depolanması, kullanılması ve taşınması faaliyetleri ile tehlikeli atıkların toplanması, taşınması, geçici ve ara depolanması, geri kazanımı, yeniden kullanılması ve bertarafı faaliyetlerinde bulunanlar, bu Kanun ile getirilen yükümlülükler

açısından müteselsilen sorumludurlar. Sorumlular bu Kanunda belirtilen meslekî faaliyetleri nedeniyle oluşacak bir kaza dolayısıyla üçüncü şahıslara verebilecekleri zararlara karşı tehlikeli kimyasal ve tehlikeli atık malî sorumluluk sigortası yaptırmak zorunda olup, faaliyetlerine başlamadan önce Bakanlıktan gerekli izni alırlar. Sigorta yaptırmaya zorunluluğuna uymayan kurum, kuruluş ve işletmelere bu faaliyetler için izin verilmez.

"MADDE 20- İdarî nitelikteki cezalar şunlardır:

Tehlikeli madde ve atıkların deşarjı durumunda uygulanacak idarî para cezaları, petrol ve türevleri kategorisi esas alınarak on katı verilir.

t) Tehlikeli atıkların her ne şekilde olursa olsun ülkeye girişini sağlayanlara ayrı ayrı 2.000.000 Türk Lirası idarî para cezası verilir.

u) Tehlikeli atıkları ilgili mercilere ön bildirimde bulunmadan ihraç eden veya transit geçişini yapanlara 2.000.000 Türk Lirası idarî para cezası verilir.

v) Bu Kanunda ve ilgili yönetmeliklerde öngörülen yasaklara veya sınırlamalara aykırı olarak tehlikeli atıkları toplayan, ayıran, geçici ve ara depolama yapan, geri kazanan, yeniden kullanan, taşıyan, ambalajlayan, etiketleyen, bertaraf eden ve ömrü dolan tehlikeli atık bertaraf tesislerini kurallara uygun olarak kapatmayanlara 100.000 Türk Lirasından 1.000.000 Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir.

y) Tehlikeli kimyasallar ve bu kimyasalları içeren eşyayı bu Kanunda ve ilgili yönetmeliklerde belirtilen usûl ve esaslara, yasak ve sınırlamalara aykırı olarak üreten, işleyen, ithal ve ihraç eden, taşıyan, depolayan, kullanan, ambalajlayan, etiketleyen, satan ve satışa sunanlara, 100.000 Türk Lirasından 1.000.000 Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir.

Bu maddenin (k), (l), (r), (s), (t), (u), (v) ve (y) bentlerinde öngörülen idarî para cezaları kurum, kuruluş ve işletmelere üç katı olarak verilir.

Bu maddede öngörülen ceza miktarlarını on katına kadar artırmaya Bakanlar Kurulu yetkilidir.

Bu maddenin uygulamasında Türk Ceza Kanunu ile diğer kanunların, fiilin suç oluşturması haline ilişkin hükümleri saklıdır.”

GEÇİCİ MADDE 1- Bu Kanun uyarınca ilgili bakanlıkların görüşü alınmak suretiyle Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikler bu Kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren en geç bir yıl; Hazine Müsteşarlığı tarafından tespit edilecek sigorta genel şartları ile Hazine Müsteşarlığının bağlı bulunduğu Bakan tarafından onaylanacak tarife ve talimatlar bu Kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren en geç bir yıl içinde yayımlanır.

4. Tehlikeli Atıkların Kontrol Yönetmeliği

Amaç

Madde 1 - Bu Yönetmeliğin amacı, tehlikeli atıkların, üretiminden nihai bertarafına kadar;

- a) İnsan sağlığına ve çevreye zarar verecek şekilde doğrudan veya dolaylı biçimde alıcı ortama verilmesinin önlenmesine,
- b) Üretimini ve taşınmasının kontrolünün sağlanmasına,
- c) İthalinin yasaklanmasına ve ihracatının kontrolüne,
- d) Yönetiminde gerekli teknik ve idari standartların sağlanmasına,
- e) Üretimini kaynağında en aza indirilmesine,
- f) Üretimini kaçınılmaz olduğu durumlarda, üretildiği yere en yakın mesafede bertaraf edilmesine,
- g) Yeterli bertaraf tesisi kurulması ve bu tesislerin çevresel bakımdan sağlıklı bir şekilde kontrolüne,
- h) Çevreyle uyumlu yönetimini sağlanmasına,

yönelik prensip, politika ve programların belirlenmesi için hukuki ve teknik esasları düzenlemektir.

Kapsam

Madde 2 - Bu Yönetmelik, Ek-5 ve Ek-6 kapsamında yer alan veya bu kapsamda yer almasa dahi Ek-7'de belirtilen tehlikeli özelliklerden herhangi birini taşıyan atıkların üretimi, toplanması, geçici olarak depolanması, taşınması, geri kazanılması, bertaraf edilmesi, ithali ve ihracatına ilişkin yasak, sınırlama ve yükümlülükleri alınacak önlemleri, yapılacak denetimleri, tabi olunacak hukuki ve cezai sorumlulukları düzenler.

Hukuki Dayanak

Madde 3 - Bu Yönetmelik 9.8.1983 tarih ve 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 8, 11 ve 12 nci maddesi ile 15.5.1994 tarih ve 21935 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Tehlikeli Atıkların Sınırlarötesi Taşınımının ve Bertarafının Kontrolüne İlişkin Basel Sözleşmesinin 3 üncü maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Bakanlığın Görev ve Yetkileri

Madde 6 - Bakanlık;

a) Kanun gereğince atıkların çevreyle uyumlu bir şekilde yönetimini sağlayan program ve politikaları saptamak, bu Yönetmeliğin uygulanmasına yönelik işbirliği ve koordinasyonu sağlamak, valiliklerden bölgesel yıllık rapor, izin, tesis kapatma onayı gibi her türlü bildirim almak ve değerlendirmekle ve gerekli denetimleri yapmakla,

b) Bölgesel boyutta atık yönetim planı yapmakla,

c) Atıkların sınırlarötesi taşınımı ve bertarafına ilişkin uluslararası çalışmaları yürütmek, ilgili bildirim ve taşımacılık belgelerini değerlendirmek, atık ihracatına ilişkin faaliyetleri onaylamak, uluslararası bilgi değişimini sağlamak, herhangi bir kaza durumunda diğer ülkeleri haberdar etmekle,

d) Ek-5 ve Ek-6'da yer alan, ancak tehlikeli atık olmadığı iddia edilen atıkların tehlikeli özelliklerden bir ya da bir kaçını içerip içermediğinin tespitini sağlamakla,

e) (R.G.: 15.6.1997/23020'de yayımlanan Yönetmelik, m.1 ile yürürlükten kaldırılmıştır)

f) Bertaraf tesisleri yer seçimini onaylamak, bu tesislere ön lisans ve lisans vermek, bu faaliyetleri denetlemek, bu tesislerde tutulan rapor ve edinilen bilgilere dayanarak ilgili yönetmeliklere aykırılık halinde gerekli cezanın uygulanmasını sağlamak ve lisansı iptal etmekle,

g) Bertaraf tesisine ilave tesislerin planlanması halinde, bertaraf tesisini denetlemek ve izin vermekle,

- h) Atık bertaraf tesisleri için acil önlem planlarının hazırlanmasında genel ilke ve prensipleri belirlemekle,
- ı) Kapatılan bertaraf tesislerinin 20 yıl boyunca denetlenmesini sağlamakla,
- i) Atık Yönetimi Komisyonunu kurmak, komisyon başkanlığını yapmak ve sekreteryaya işlerini yürütmekle,
- j) Atıkların çevreyle uyumlu bir şekilde yönetimine ilişkin teknoloji ve yönetim sistemlerinin kurulmasında ulusal ve uluslararası koordinasyonu sağlamakla,
- k) Özel işleme tabi atıklar sınıfında yer alan atıklarla ilgili yönetim usullerini belirlemekle, görevli ve yetkilidir.

Valiliklerin Görev ve Yetkileri

Madde 7 - Valilikler;

- a) İl sınırlarında atık yönetim planlarının Mahalli Çevre Kurullarınca uygulanmasını sağlamakla,
- b) Kurulacak bertaraf tesislerinin yer seçimiyle ilgili başvuruları Mahalli Çevre Kurulunun görüşünü alarak Bakanlığa iletmekle,
- c) Atık üreticisinin atıklarını nihai bertarafa kadar kendi alanlarında geçici depolamasına izin vermekle ve bu faaliyetleri denetlemekle, her yıl üreticilerin atık bildirim formunu değerlendirerek Bakanlığa göndermekle,
- d) Atık taşıma formları ile ilgili olarak bu yönetmelikle belirlenen işlemleri ifa etmekle,
- e) İl sınırları içinde faaliyette bulunan ve bu yönetmelik kapsamına giren tesisleri tespit ederek Bakanlığa bildirmekle,
- f) İl sınırları içinde atık taşınması ile ilgili faaliyet gösteren firmalara ve araçlara taşıma lisansı vermek, bu lisansı kontrol etmek, iptal etmek veya yenilemekle,
- g) İl sınırları içinde atık taşınması sırasında meydana gelebilecek kazalarda her türlü acil önlemi almak ve gerekli koordinasyonu sağlamakla, görevli ve yetkilidir.

Belediyelerin Görev ve Yetkileri

Madde 8 - Belediyeler, Büyükşehirlerde ise Büyükşehir Belediyeleri;

- a) Atık yönetimine ilişkin plan ve programlarını hazırlamakla ve kurulacak sistemi öneri halinde Mahalli Çevre Kuruluna sunmakla,
- b) Atık üreticileri ve bertarafçıları ile beraber veya ayrı olarak atık bertaraf tesislerini kurmak veya kurdurmakla,
- c) Atıkların bertarafına ilişkin tesisler ile ilgili plan ve projeler hakkında valiliğin uygun görüşü ile birlikte Bakanlığın onayını almakla,
- d) Belediye ve mücavir alan sınırları içinde faaliyette bulunan atık bertaraf tesislerinin inşası ve işletilmesinde bu Yönetmelikte belirtilen yükümlülük çerçevesinde gerekli önlemleri almak veya aldırarakla,
- e) Atıkların taşınması ve bertarafı konusunda izin almış kişi ve kuruluşlar ile yapacakları sözleşmelerde bulunduğu ilin valiliğinin uygun görüşünü almak, yapılan faaliyetin söz konusu sözleşmelere uygunluğunu denetlemek ve bu konuda Bakanlığa bilgi vermek üzere bağlı olduğu valiliğe rapor vermekle,
görevli ve yetkilidir.

Atık Üreticisinin Yükümlülükleri

Madde 9 - Atık üreticisi;

- a) Atık üretimini en az düzeye indirecek şekilde gerekli tedbirleri almakla,
- b) Atıkların insan sağlığı ve çevreye yönelik zararlı etkisini, bu Yönetmelik hükümlerine uygun olarak en aza düşürecek şekilde atık yönetimini sağlamakla,
- c) Bu Yönetmelik hükümlerine uygun olarak, atıklarını tesislerinde geçici olarak depo-laması durumunda izin almakla,
- d) Ürettiği atıklarla ilgili kayıt tutmakla, uluslararası kabul görmüş standartlara uygun ambalajlama ve etiketleme yapmakla,
- e) Ek-5 ve Ek-6'da yer alıp EK-7'de belirtilen özellikleri içermediği öne sürülen atıklar için bu atıkların tehlikeli olmadığını Bakanlığa ispat etmekle,
- f) Atığın niteliğinin belirlenmesi için yapılan harcamaları karşılamakla,
- g) Ek-8'de yer alan atık beyan formunu her yıl doldurmak, Bakanlığa göndermek ve Bakanlığın vereceği atık tanımlama kodunu kullanmakla,
- h) Atık yönetimi ile ilgili faaliyette bulunmak için bakanlıktan atık tanımlama kodu almakla,

- 1) Atık depolanması veya bertarafının tesis dışında yapılması durumunda; Ek-9 A-B'deki bilgileri içeren taşıma formunu doldurmak ve öngörülen prosedüre uymakla,
- i) Atık taşımacılığında mevcut uluslararası standartlara uymakla,
- j) Atığı bertaraf tesisinin kabul etmemesi durumunda taşıyıcıyı başka bir tesise göndermekle veya taşıyıcının atığı geri getirmesini ve bertarafını sağlamakla,
- k) Atıklarını bu Yönetmelikteki esaslara uygun olarak kendi imkanları ile veya kurulmuş atık bertaraf tesisinde gerekli harcamaları karşılayarak veya belediyelerle ya da gerçek ve tüzel kişilerle kurulacak ortak atık bertaraf tesislerinde bertaraf etmek veya ettirmekle,
- l) Atıkların fabrika sınırları içinde tesis ve binalardan uzakta beton saha üzerine yerleştirilmiş uluslararası kabul görmüş standartlara uygun konteynerler içerisinde geçici olarak muhafaza etmekle, konteynerlerin üzerinde "Tehlikeli Atık" ibaresine yer vermekle, depolanan maddenin miktarını ve depolama tarihini konteynerler üzerinde belirtmekle, konteynerlerin hasar görmesi durumunda atıkları, aynı özellikleri taşıyan başka bir konteynere aktarmakla, konteynerlerin devamlı kapalı kalmasını sağlamakla,
- m) Ayda 1000 kg'a kadar atık üreten üretici biriktirilen atık miktarı 6000 kg'ı geçmemek kaydı ile Valilikten izin almaksızın atıklarını arazisinde en fazla 180 gün geçici depolayabilir. Bu durumda herhangi bir tehlike halinde arazide önlem alabilmek için en az bir kişiyi görevlendirmekle ve bu kişinin, adını, telefonunu valiliğe bildirmekle yükümlüdür.

Bertaraf Edenin Yükümlülükleri

Madde 10 - Bertaraf eden,

- a) Bertaraf tesislerini bu Yönetmelikte belirlenen standartlara uygun olarak teşkil etmekle ve proje halinde iken ön lisans almakla,
- b) Projeye uygun olarak kurulan tesisi işletmek ve kapandıktan sonra kontrollerini yapmak için lisans almakla,
- c) Bakanlığın plan değişikliği talep etmesi ya da şartlı izin vermesi durumunda bu şartlara uymakla,
- d) Personel eğitimini yapmak, acil önlem planlarını hazırlamak, atık yönetimi ile ilgili işletme kayıtlarını tutmak ve bu kayıtları 5 yıl süre ile tesiste bulundurmamakla,
- e) (Değişik bent: R.G.15.6.1997/23020'de yayınlanan Yönetmelik, m.2) İşletme planını her yıl Bakanlığa sunmakla,

- f) Atığın tesise girişinde bertaraf işleminden önce atığın fiziksel ve kimyasal analizini yapmakla, atığın taşıma formunda belirtilen atık tanımına uygunluğunu tespit etmekle,
- g) Tesisin işletilmesi ile ilgili her bölümün işletme planını yaparak uygulamakla,
- h) Tesisin risk taşıyan bölümlerinde çalışan personelin her türlü güvenliğini sağlamak, 6 ayda bir sağlık kontrollerini yaptırmak ve bu bölümlere izinsiz olarak ve yetkili kişilerin dışında girişleri önlemekle,
- ı) Acil önlemlerle ilgili eğitimli personel bulundurmak ve acil durum söz konusu olduğu zaman Bakanlığa bilgi vermekle,
- i) Kabul ettiği atığın taşıma formunu imzalamak ve 30 gün içinde üreticiye göndermekle,
- j) Atık taşıma formu ile ilgili olarak üretici ile arasında uyuşmazlık çıkması halinde, bu uyuşmazlık giderilemezse 15 gün içinde, uyuşmazlığı Bakanlığa bildirmekle,
- k) Taşıma formu olmaksızın atık kabul etmesi halinde Bakanlığa bilgi vermekle,
- l) Tesisin işletilmesi ile ilgili Bakanlığın öngördüğü işleri yapmakla,
- m) Tesisin kapatılması için kapatma planı yaparak 180 gün önceden Bakanlığa bildirmekle,
- n) Tesisin kapatılmasından sonra 37 inci maddede öngörülen işleri yapmakla,
- o) (Ek bent: R.G. 15.6.1997/23020'de yayınlanan Yönetmelik, m.2) Atık üreticisi tarafından bertaraf tesislerine ödenecek atık bedelini, atık kategorileri ve bertaraf yöntemlerine göre, bertaraf tesisinin bulunduğu bölgede yer alan illerin Sanayi Odaları temsilcileri, Sanayi Odalarının bulunmadığı illerde Ticaret ve Sanayi Odaları temsilcileri ile birlikte belirlemekle yükümlüdür.

5. Çevre Denetimi Yönetmeliği

BİRİNCİ BÖLÜM

AMAÇ, KAPSAM, DAYANAK VE TANIMLAR

AMAÇ

MADDE 1 - Bu Yönetmeliğin amacı, tesislerin kurulması, faaliyete geçmesi ve üretimin her aşamasından atıkların nihai bertarafına kadar çevrenin korunması için çevre denetiminin usul ve esaslarını düzenlemektir.

FAALİYETİN DURDURULMASI

MADDE 17 - Yapılan denetim sırasında, Çevre Kanununda belirtilen yasaklara uyulmadığının veya yükümlülüklerin yerine getirilmediğinin saptanması durumunda mahallin en büyük mülki amirince kurum, kuruluş, işletmelere yasaklara aykırı faaliyetin düzeltilmesi ve kanunda belirtilen yükümlülüklerin yerine getirilmesi için;

a) Çevre Kanununun 8 inci maddesi ile 9 uncu maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen yasağa uymayanlara otuz gün,

b) Çevre Kanununun 11 inci maddesinin birinci fıkrasında belirtilen yükümlülüklerin yerine getirilmesine yönelik iş termin planının hazırlanması için otuz gün,

c) Çevre Kanununun 11 inci maddesinin üçüncü fıkrasında belirtilen yükümlülüklerin yerine getirilmesi için on gün,

d) Çevre Kanununun 12 nci maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen yükümlülüklerin yerine getirilmesi için on gün,

e) Çevre Kanununun 13 üncü maddesi uyarınca yönetmelikle belirlenen yükümlülüklerin yerine getirilmesi için otuz gün,

f) Çevre Kanununun 14 üncü maddesinde belirtilen yasaklara uymayan ve önlemleri almayanlara otuz gün, süre verilir.

Çevre Kanununun 10 uncu maddesinde belirtilen yükümlülükleri yerine getirmeyen kuruluş ve işletmelerin faaliyetlerinin durdurulması, 23.06.1997 tarihli ve 23028 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliğinin 28 inci maddesi hükümlerine tabidir.

Bu süreler sonunda yasaklara uymayan veya yükümlülüğünü yerine getirmeyen kurum, kuruluş veya işletmelerin faaliyeti, yasağın veya yerine getirilmeyen yükümlülüğün çeşit ve niteliğine göre kısmen veya tamamen süreli veya süresiz olarak durdurulur.

Çevre kirliliğinin toplum sağlığı yönünden tehlike yarattığı hallerde faaliyet, süre verilmeksizin kısmen veya tamamen durdurulur.

TMMOB ÇEVRE MÜHENDİSLERİ ODASI İSTANBUL ŞUBESİ

İSTANBUL TABİP ODASI

ÇEVRE İÇİN HEKİMLER DERNEĞİ

TARIM ORKAM-SEN İSTANBUL ŞUBESİ